

Krajina s Počátký v pozadí.

Počátky v Krušných horách

Stanislav Wieser, Karlovy Vary

Počátky – vesnice, jejíž nynější jméno může napovídat, že leží v počátku výzdvihu Klínovecké hornatiny. Její původní jméno z počátku kolonizace Krušných hor je Ursprung. Údajně vyjadřuje polohu v okolní pramenité oblasti Zadní Liboce, která s Libockým potokem vytváří v jihozápadní části Krušných hor první z výrazných příčných údolí rozčleňujících toto pohoří. První písemná zmínka o Počátcích je z roku 1348, jak je možné dočíst se na tabuli vložené do niky stély původního pomníku padlých v 1. světové válce. Další údaje zde zapsal Spolek přátel města Kraslice spolu s německým Vlasteneckým spolkem Kraslicka při úpravě pomníku v roce 2007. Do té doby na pomníku byla litinová deska s oslavným nápisem o znovuosídlení Počátků po 2. světové válce. Na pohled velmi poklidnou krajinou ve skrytu lesů prochází dávná hranice mezi Čechami a Saskem. Vlní se místy velmi příkře a téměř v celé délce od Lubského sedla do údolí Svavy je provázena stopou značených stezek po hraniční čáře nebo po saském území. Jižně od vrchu Kuželka (749 m) klesá ke hraničníku číslo 7, u kterého stojí nejstarší dochovaný historický hraničník na krušnohorském

hřbetu. Tady stával vzpřímeně a na počátku 80. let 20. století barevně natřen. Datace 1544 připomíná narovnání jednoho z hraničních sporů, tenkrát podle smlouvy uzavřené v roce 1543 mezi saskými vrchnostmi a šlikovským panstvím na území českého království. Jméno toho hraničníku Juliusstein, zapsané i v turistické mapě, připomíná, že i na přelomu 16. a 17. století žili zloději pamětních kamenů. Mezi nimi Julius z nedalekého Erlbachu, na rozdíl od jiných, musel po dopátrání kámen vrátit na jeho místo. Ve vyhledávači „Google obrázky“ na internetu po zadání „Juliusstein“ vyskočí kromě všeho možného i nemožného fotografická dokumentace, jak se tento kámen v sесuvu svahu nakláněl, později byl narovnán i mírně přesunut v místě hraničníku 7.

Jedinečný výhled na krajinu u Počátků a Kostelní poskytuje nově opravená vyhlídka na skále Vysokého kamene (774 m). Mezi divoce rozečkanými křemencovými skalami je řada dalších vyhlídkových míst pospojovaných pěšinami, jejichž okolí zarůstá a také leckteré výhledy zakrývá. Staré fotografie ukazují holé skály, jejichž obliba vedla nejen k vyhlášení jejich ochrany před těžbou

kamene již počátkem 20. století, ale také k výstavbám postupně tří turistických chat, které vyhořely. Chaty s hostincem byly kromě turistického cíle i zázemím pro konání divadelních představení v plenéru oživeném pohádkovými postavami. Značná část nynější turistické veřejnosti by takové atrakce v chráněné přírodní památce jistě neocenila, ale nějaký hostinec v širším okolí by jistě uvítala – do zdejší pohádkově klidné krajiny je vhodné vybavit se jídlem i pitím, přístřešek je pod skalami.

Vysoký kámen se stal přístupným až ve druhé polovině 60. let po zrušení plotu hraničního pásma, jehož průběh je dosud patrný podle přímčkově vedených cest. V roce 1974 došlo k vyhlášení chráněného přírodního výtvaru (dnes přírodní památky) na skalnatém hřebtu v délce asi 400 metrů mezi Vyhlídkovou skálou a Větrnou věží.

Kromě zmíněného přístupu po hraniční čáře je Vysoký kámen dosažitelný po turistickém a také cyklistickém značení z Lubů, nebo delšími trasami z Kraslic. Zdatnější turisté mohou vyjít z údolí Svatavy v Hraničné. Na německé straně nastoupí na červeně značenou cestu vedenou souběžně se státní hranicí. Potom spolu s cyklotrasou a zeleným značením přijdou ke žlutě značené stezce, která vede vlevo ke hraniční čáře. Na ní asi po 60 metrech u mezníku č. 2/24 v místě zvaném Dreirainsteine (Trojmezí) jsou další dva mezníky, z nichž jeden trojboký označuje někdejší sousedství lesních pozemků saského Erlbachu s českým panstvím lubským a jindřichovickým. Zde v nadmořské výšce 746 m je rozvodí Ohře a Halštrova. Další cesta po žlutém značení je náročná svými výškovými rozdíly. Vede kolem prameniště Schwarzbachu pod Počáteckým vrchem, na Kuželku (749 m) stoupá kolem pramene a po lese vedené lyžařské sjezdovce pojmenované Kamikaze. Z vrcholu směrovka ukazuje pohodlnou cestu k Vysokému kameni, ale přes historický Juliusstein je možné pokračovat jen strmými svahy po státní hranici. Potom v místě, kde ji opouští směrem do Saska žluté značení, lze již pohodlně východním směrem dojít k Vysokému kameni.

▲ Hraničník zvaný Juliusstein – česká a saská strana (stav v r. 1985).

▲ Vyhlídková skála Vysokého kamene.

Nejkratší pěší výstup ke skalám a vyhlídce na Vysokém kameni vede od pozůstatku osady Kámen nad Kostelním, kde příjezd pro auta končí za zemědělským areálem. Osadu Kámen připomíná pamětní stěla na někdejším západním okraji vsi, nyní v lese u cesty vedené podle bývalého hraničního plotu postaveného v 50. letech 20. století. Přestože šlo o hranici s tehdejší Německou demokratickou republikou, byla hranice

střežena z obávané možnosti přechodu až do Západního Berlína před postavením betonové zdi v tomto rozděleném městě.

Další připomínkou vsi Kámen je pietní místo s výklenkovou kaplí vysvěcenou na jaře roku 2017. Na tom místě vznikla právě před 200 lety původní jednoprostorová kaplička s věžičkou. Důvod jejího vzniku vysvětluje informační tabule. V příběhu z roku 1805 figurují lupiči svatých nádob z kostela v Kostelní, kteří na rozdíl od zloděje hraničního kamene nebyli vypátráni. Nalezeny byly jen vysypané hostie a v místě nálezu zbožní vesničané postavili roku 1817 kapličku pro své pobožnosti.

Průhled z Vysokého kamene ke Kostelní postupně zakrývá lesní porost. Zdejší kostel zasvěcený sv. Jiljí je nejvýznamnější církevní památkou v popisované krajině. Svým založením pravděpodobně ve druhé polovině 12. století je nejstarším kostelem Kraslicka. Z původní stavby byly při opravách v roce 1991 odkryty románské fragmenty, například okno v jižní fasádě, kde nová datace odkazuje dokonce na rok 1050. Pod nikou okna jsou kopie reliéfů, jejichž originály byly přeneseny a vystaveny v Muzeu Sokolov. Dochovaly se

▼ Pamětní deska znovuosídlení Počátků.

na fasádě z románské doby až do doby opravy kostela, zatímco většina soch a obrazů z vnitřního zařízení, pocházejícího z období po barokní úpravě kostela v roce 1692, byla rozkradena. Nic z toho, na rozdíl od případu nalezení hostií v roce 1805, nebylo nalezeno. Upravený hřbitov za kostelem je pietním místem starousedlíků, kteří financovali jeho obnovu i následnou údržbu. Uprostřed hřbitova je hrob Josefa Lorenze (+ 1917), který dal v roce 1893 postavit děkovnou kapličku u silnice z Počátků do Kostelní. Popis vzniku a obnovy kapličky Svatých pomocníků je na tabuli u ní.

V Kostelní ve svahu vlevo od silnice pod kostelem jsou v mimovegetační době viditelné kamenné kříže smírčího typu (jeden z nich jen ve fragmentu) snesené zřejmě z blízkého okolí do podoby kalvárie (viz Arnika 2/2015). Krajina v širokém okolí Počátků patří do přírodního parku Leopoldovy Hamry, jehož území o rozloze cca 4000 ha bylo vyhlášeno v roce 1986 podle tehdejší kategorizace chráněných území jako oblast klidu.

Tato místa s bohatou historií jsou dnes opuštěná, pocitově proto mohou vzbuzovat klid i neklid zároveň. ■

- ◀ Oltář s nově vytvořeným obrazem sv. Jiljí.
 - ▲ Románské artefakty kostela sv. Jiljí v Kostelní.
 - ▼ Pamětní kámen u prameniště Schwarzbachu pod Počáteckým vrchem.
- Všechny fotografie Stanislav Wieser.

